

Features of the transformation of history education in Spain under democratic reforms and European integration

Leonid Shalashnyi

Donbas State Pedagogical University, Dnipro

<https://orcid.org/0009-0004-7744-9516>

Abstract. The article examines the transformation of history education in Spain in the context of democratic reforms of the late 20th – early 21st centuries and the country's integration into the European educational space. Key legislative acts and reforms (LODE, LOGSE, LOU, LOCE, LOE, LOMCE) that shaped the structure and content of the national education system, including history education, are analyzed. The study highlights the dual process of reform – democratization and Europeanization – and its impact on the development of civic competencies, critical thinking, and historical analysis among students.

Keywords: history education, Spain, democratic reforms, European integration, learning standards, critical thinking, civic competencies, textbooks, assessment.

Особливості трансформації змісту історичної освіти Іспанії в умовах демократичних реформ та європейської інтеграції

Леонід Шалашний

Донбаський державний педагогічний університет, м. Дніпро

<https://orcid.org/0009-0004-7744-9516>

Анотація. Стаття аналізує процес трансформації історичної освіти в Іспанії у контексті демократичних реформ кінця XX – початку XXI століття та інтеграції країни до європейського освітнього простору. Розглянуто ключові законодавчі акти та реформи (LODE, LOGSE, LOU, LOCE, LOE, LOMCE), що визначили структуру та зміст національної системи освіти, включно з історичною освітою. Висвітлено двонаправлений процес реформування – демократизацію та європеїзацію – та їх вплив на формування громадянських компетентностей, критичного мислення та навичок історичного аналізу учнів.

Ключові слова: історична освіта, Іспанія, демократичні реформи, європейська інтеграція, стандарти навчання, критичне мислення, громадянські компетентності, підручники, оцінювання.

Початок демократизації іспанського суспільства у 1970-х роках став каталізатором модернізаційних процесів у сфері освіти, що суттєво вплинули на структуру та зміст всієї освітньої системи країни. У цей період було впроваджено першу з ключових реформ, яка заклала підвалини чотирирівневої системи освіти –

від дошкільної до вищої, що дозволило поширити освіту на нові категорії населення, включно з дорослими та особами з особливими освітніми потребами [1, с. 483]. Саме тоді почала формуватися ідея освіти як універсального права, доступного для всіх верств населення. Подальший розвиток відбувався у 1980–1990-х рр., коли прийнято базові законодавчі акти: Закон про право на освіту (LODE, 1985) та Закон про організацію системи освіти (LOGSE, 1990), які визначили принципи обов'язкової середньої освіти й заклали підґрунтя для демократизації доступу до знань.

Наступним етапом, стали зміни у 1990 році. Вони торкнулися передусім початкової та середньої школи. Система була поділена на два напрями – загальний, що охоплював дитячі садки, початкову школу, обов'язкові класи, середню школу та коледж, що забезпечував як середню, так і вищу підготовку і, окремо, спеціальну [2, с. 32-33]. Головною метою реформування освітньої системи в цей час можна визначити створення більш гнучкої освітньої моделі, здатної забезпечити молоді ефективну підготовку до дорослого життя [1, с. 276].

Кінець XX – початок XXI ст. стали для Іспанії періодом глибоких політичних, соціальних та культурних змін. Перехід від авторитарного режиму до демократії зумовив перегляд ролі освіти як ключового інструмента соціалізації й формування громадянських цінностей. Особливе місце у цьому процесі посіли історичні дисципліни, які відіграють вирішальну роль у конструюванні колективної пам'яті та вихованні молодого покоління. Паралельно на систему освіти Іспанії значно вплинули процеси європейської інтеграції, що передбачали гармонізацію національних освітніх стандартів із загальноєвропейськими [3].

У 2000-х роках іспанська освітня система почала активно інтегруватися до європейського простору вищої та середньої освіти. Закони LOU (2001), LOCE (2002) та LOE (2006) унормували нові підходи до структури навчання й оцінювання. Історична освіта отримала виразний європейський вимір: у програми включалися теми спільної європейської спадщини, демократичних цінностей, прав людини, культурного діалогу. Таким чином, трансформація історичної освіти відбувалася у двох напрямках – демократизації та європеїзації, що взаємодоповнювали одна одну. Все це сприяло інтеграції Іспанії у європейський освітній простір та забезпечило адаптацію освітньої системи до вимог як Болонського процесу, так і в цілому [4, с. 104].

Водночас, Х. Саїз відзначає, що попри зміни в законодавстві та підходах до викладання, все ще зберігаються певні моменти “застарілості” підручників, а саме структура, що сприяє традиційній моделі викладання [5, с. 85]. З позитивних змін

визначено, що навчальні посібники встановлюють євроцентричний наративний дискурс, що відповідає рекомендаціям, ухваленим раніше органами ЄС [6, с. 14].

Фахівці, що проводять дослідження змін навчальних процесів в іспанській школі, рекомендують в подальших реформах щодо викладання історії - розширювати перспективу та використовувати більш рефлексивний підхід, який надає актуальності більш суперечливим питанням, тим самим не локалізуючи погляд на зміст, а поступово переходячи до універсальної та актуальної версії матеріалу. Також, особливо відзначається соціальна складова дисципліни, як один з найважливіших розділів, що сприяє розвитку вирішенню та аналізу суспільних проблем. Р. Лопес підкреслює важливість й окремих міждисциплінарних тем (зокрема, найактуальніших в сучасному суспільстві - соціальна організація, права жінок, міграція, історія праці та інше), що дозволить розвинути навички, специфічні для історичного мислення [7, с. 29].

Критиці піддається система оцінювання в національній системі шкільного оцінювання, яке на думку Д. Парра та Х. Коломера, зосереджується майже виключно на концептуальному змісті, залишаючи поза увагою розвиток учнівських компетенцій та їх практичні навички. У рамках LOMCE (Іспанський органічний закон про освіту) навчальні стандарти виступають основними орієнтирами щодо того, що учні мають знати, тобто результатів навчання. За результатами дослідження, ці стандарти переважно охоплюють когнітивні процеси, такі як розуміння, пізнання та ідентифікація, але не включають навички обговорення, аналізу, порівняння чи критичної оцінки, які є важливими для історіографічної роботи. Через це структура навчальної програми визначає не лише методи викладання та оцінювання вчителів, а й спосіб навчання учнів, оскільки більшість стандартів орієнтовані на запам'ятовування, а не на розвиток процедурного історичного мислення та критичного аналізу [8, с. 11]. Аналогічно, для середньої та старшої школи А. Трепат підкреслює, що стандарти навчання визначають, що саме учні повинні знати, і лише це оцінюється на зовнішньому тестуванні [9, с. 54].

Аналіз трансформацій історичної освіти в Іспанії засвідчує, що демократичні реформи кінця ХХ ст. створили умови для відходу від авторитарних підходів у змісті навчання та орієнтували школу на виховання громадянина демократичного суспільства. Водночас інтеграція до Європейського Союзу сприяла формуванню нового бачення історії – не лише як національної пам'яті, а й як простору культурного діалогу й співжиття народів. У результаті, іспанська школа почала виховувати покоління, здатне одночасно усвідомлювати свою локальну, національну та європейську ідентичність. Це дає підстави розглядати історичну освіту Іспанії як важливий соціокультурний інструмент, що сприяє гармонізації регіональних і загальноєвропейських цінностей. Так само, проблеми, що

виникають під час подібних трансформацій та шляхи їх вирішення є цінним досвідом для подальшої інтеграції української освіти в європейський простір.

Узагальнюючи, слід підкреслити, що трансформація змісту історичної освіти в Іспанії відбувалася під подвійним впливом: внутрішніх демократичних реформ і зовнішніх європейських інтеграційних вимог. Її результатом стало створення відкритої, плюралістичної та гнучкої системи, що спрямована на формування критичного мислення й громадянських компетентностей учнів, за чим пильно слідкують як фахівці педагогічної галузі, так і суспільство в цілому.

Для України, що йде шляхом зближення та максимального залучення у європейський та глобальний освітній простір, є постійна потреба не лише у зверненні до власних традицій та надбань педагогічної думки, а й у врахуванні провідних європейських практик. Використання результатів міжнародних досліджень, адаптація прогресивних підходів зарубіжного досвіду та орієнтація на загальноєвропейські тенденції розвитку освіти дорослих стають необхідними умовами модернізації національної освітньої системи.

Список використаних джерел

1. Кристопчук, Т. Є. (2013). Педагогічна освіта в країнах Європейського Союзу [Монографія]. Рівненський державний гуманітарний університет.
2. Pachociński, R. (1998). *Zarys pedagogiki porównawczej* (pp. 32–33). Warszawa.
3. Council of Europe. (n.d.). Shared histories for a Europe without dividing lines. <https://rm.coe.int/shared-histories-for-a-europe-without-dviding-lines/1680994a97>
4. Постригач, Н. О. (2019). Розвиток педагогічної освіти в Греції, Італії та Іспанії (кінець XX – початок XXI століття): тенденції та перспективи [Монографія]. Терно-граф.
5. Sáiz, J. (2014). Fuentes históricas y libros de texto en secundaria: Una oportunidad perdida para enseñar competencias de pensamiento histórico. *Ensayos: Revista de la Facultad de Educación de Albacete*, 1(29), 83–99.
6. López Facal, R. (2010). Nacionalismos y europeísmos en los libros de texto: Identificación e identidad nacional. *Clío y asociados: La historia enseñada*, 14, 9–33.
7. Miralles, P., Gómez, C. J., & Monteagudo, J. (2012). La evaluación de las competencias social y ciudadana en Ciencias Sociales al finalizar las etapas de Primaria y Secundaria. *Investigación en la Escuela*, 78, 19–30.
8. Parra, D., Colomer, J. C., & Sáiz, J. (2015). Las finalidades socioeducativas de las ciencias sociales en el marco de la LOMCE. *Íber. Didáctica de las Ciencias Sociales, Geografía e Historia*, 79, 8–14.
9. Trepát, C.-A. (2015). La historia en la LOMCE. *Íber. Didáctica de las Ciencias Sociales, Geografía e Historia*, 79, 49–59.